

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Иван Христов Чалъков

за конкурс за заемане на академичната длъжност 'професор' в Пловдивски университет "Паисий Хилендарски" по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, научна специалност **Социология (Социология на правото и модерните институции)** към катедра „Приложна и институционална социология” на Философско-исторически факултет, обявен в ДВ бр. 32 от 22.04.2016 г.

Доцент Иво Христов е единствен кандидат по горесцитирания конкурс с конкретизация на научната специалност социология „социология на правото и модерните институции”. Всички представени публикации, както и преподаваните от кандидата дисциплини са в тази по-тясна област на социологията, с което неговата специализация съответства на изискванията на конкурса.

Кандидатът е представил за рецензиране общо тринадесет научни труда, писани след хабилитирането му през 2008 г. От тях пет научни статии, една самостоятелна монография и седем раздели от колективни монографии и сборници, на един от които е и съставител. Четири от публикациите са на чужди езици – една статия на английски език, публикувана в издавано в САЩ списание, две статии в сборници на английски публикувани в Турция и една глава от сборник на немски език, публикувана в Германия. Между някои от публикациите има известни сходства, но това са по-скоро сходства на приемственост и развитие на изследванията по даден проблем и не са от степен, че те да бъдат разглеждани варианти на една и съща такава. Всички представени публикации са резултат от самостоятелните творчески усилия на техния автор.

Поради съавторство с кандидата с трудове в две от представените от него колективни монографии („Мрежите на прехода“ и „Черните дупки на българската енергетика“) те нямат да бъдат обект на разглеждане в рецензията.

Приемам съдържателната класификация на публикациите направена от кандидата, според която те са разпределени в три основни области – изследвания в областта на социология на правото и модерността, изследване на обществата в преход с акцент върху България и Югоизточна Европа и изследвани в областта на геополитиката. Това, което искам да подчертая обаче е, че всъщност става дума за единен, органично свързан изследователски комплекс, продукт на трайните интереси на автора върху ролята на правния регулатор в процеса на „закъсняла“ модернизация, какъвто пример е България и Югоизточна Европа като цяло, като този процес е от самото си начало и през цялото му развитие силно повлиян от динамично изменящата се геополитическа ситуация. Всъщност смея да твърдя, че именно неговата ерудиция, дълбокото познаване на процеса на европейска модернизация – в неговите исторически, социологически, правни и дори икономически измерения - придават особена дълбочина и „интелектуален чар“ на геополитическите анализи на доцент Иво Христов. Искам специално да отбележа и тяхната заземеност в емпирията – в буквалния смисъл на думата, чрез участието му в многобройни емпирични социологически изследвания в областта на социология на правото, икономиката и историческата социология на социализма и пост-социализма, но резултат и от трайната му въвличеност като в консултант и практик в своята научна област (повече от 15 години е бил правен експерт в Парламента, експерт и консултант в няколко министерства, корпорации, неправителствени организации и други).

За един външен наблюдател представените от автора публикации може да изглеждат като скромни по обем. И в някакъв смисъл това е така - бих казал че това е нещо характерно за автор, който иска да удържи едно интелектуално ниво в специфичната, институционално немощна българска/балканска академическа среда – в смисъл на

преобладаване на бедни откъм ресурси научни и образователни институции, където такова нещо като редовни творчески отпуски всеки пет или поне седем години са нещо нечувано и лукс, а достъпът до електронни библиографски бази данни продължава да е привилегия и лукс. И където 1000 часа академична натовареност се дава за пример, а плодовитостта в писането – доколкото я има, е по-скоро компенсаторен рефлекс, особен балкански „интелектуален титанизъм“ за сметка на дълбочината и качеството на продукцията. Разбира се има и изключения, но не за това става дума.

Действително доцент Иво Христов не пише с лека ръка, но категорично заявявам, че всяка от представените публикации е продукт на сериозен интелектуален труд, анализи и размишления и еднозначно оставя трайна следа в съответната област. Макар и относително млад автор, той е всъщност успя да заеме със своите публикации ключова позиция и в някакъв смисъл да стане еталон в социологическото изследване на правния регулатор в модерното и пост-модерното българско общество с оригинални открития със значение не само за българската социология и право, но и с международно значение – като 1) откритото от него трайно доминиране на императивния правен корпус пред диспозитивния в хода на първоначалната, но и на комунистическата модернизация на България; 2) „сложността“ на правната система в комунистическата държава, наложила ранно започналия процес на навлизане на капиталистически елементи в нея, паралелно с развитието и усложняването на социалистическата икономика и общества; 3) особената природа на процеса на пост-комунистическа „демократизация“, където всъщност демократичната реторика, неолиберални реформи и институционално строителство се оказват и прикриват добре обмислена стратегия на бившата комунистическа върхушка за запазване на своите властови позиции в икономиката, правото, културата, медиите, научно-образователната сфера и практически всички ключови области на социален живот. Не може да се разбере българската (и източно-европейска) модернизация, включително и пост-комунистически преход, без тези

негови постижения. Това мое твърдение се подкрепя и от приведените от кандадата данни за цитируемостта на научните му трудове, поканите му за научни гостувания и участие в научни форуми у нас и в чужбина.

Намирам за тясно свързан с тези научни приноси и приносът на доцент Иво Христов в областта на геополитическите анализи на съвременните общества в Източна Европа и прилежащите и региони: няма как бившата комунистическа номенклатура така успешно да реализира своята стратегия за запазване на своята реална власт, ако под повърхността на публичния политически, икономически и социален живот не съществуваха странни симбиози и общи интереси между победителите и победените в Студената война. В този смисъл не-идеологическият, разголващ и дори циничен на моменти „силов“ анализ се оказва един от най-добрите интелектуални ресурси за проникване отвъд своеобразната „нова“ неолиберална идеологическа видимост на 90-те години и първото десетилетие на този век и чийто резултат е един страшен и жесток свят, в който живеенето и действието изискват друг особена интелектуална сила и устойчивост – „песимизъм на разума и оптимизъм на волята“, както не веднъж Иво Христов е цитирал Антонио Грамши.

Този тип анализ на Иво Христов му е позволил достатъчно рано да улови и експлицитно очертае дилемите и ограничените възможности за избор пред социално-икономическо и геополитическо развитие на нащата югоизточна съседка, тръгнала по пътя на една своеобразна „ислямска модернизация“. Той намира зряла реализация и в последната му монография, с която той участва на настоящия конкурс - една сурова, дори болезна диагноза на съвременното българско общество, от която обаче не следва униние, колкото това да изглежда така на намерилите уют и убежище в стандартната неолиберална и демократична реторика. Приносите на тази книга са формулирани много точно и с ясно съзнание от самия автор. Това което той не е посочил като принос обаче, анализът в книгата не оставя място за - да използвам едно наскоро въведено от професор Фотев понятие -

типичната българска меланхолия. Дълбочината на анализа е такава, че след първоначалното стъписване той подтиква към следващо усилие на „волята и духа“, а не към униние.

Завършвам становището си за научната и научно-приложната дейност на кандидата и преминавам към неговата педагогическата дейност. Тя е в тясна връзка в областта на неговите на научни изследвания и впечатлява - той води лекционни курсове в три български университета, поканен е като гост-лектор и в други такива у нас и в чужбина. Иво Христов е строг и взискателен преподавател и е автор на повече от десет курса по социология на правото, социология на модерното общество, социология на политиката, няколко правни курса и други. В Пловдивски университет чете лекции в три факултета, като често на лекциите му идват студенти от други специалности и дори от други ВУЗ. Ръководил е над десет дипломни работи и няколко докторанта, като има подготвени и няколко помагала с текстове и разработки по преподаваните от него дисциплини, макар все още да не е написал специален учебник по социология на правото.

Казаното до тук ми дава основание да потвърдя пред членовете на уважаемото научно жури, че кандидатът доцент Иво Христо действителен е достоен за високото научно звание **„професор“** в областта на социология на правото и модерните институции в Пловдивски университет и да ги приканя да се присъединят към моя категоричен глас „за“ неговата кандидатура

Проф. д-р Иван Чалъков

2 октомври 2016 г., Атланта, САЩ